

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМУ ВИКОРИСТАННЯ ВТОРИННИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Андрєєва Н.М., д.е.н., проф., **Барун М.В.**, здобувач
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень
(м. Одеса, Україна)

Одним з стратегічних напрямків розвитку держави, що прагне до вирішення проблеми збалансованого ресурсоспоживання, можна назвати вторинне ресурсокористування, яке за свою мету має не тільки зменшення використання первинних ресурсів у промисловому виробництві, а в першу чергу збереження природних ресурсів, зменшення вже існуючих обсягів накопичених відходів та підтримку збалансованого і раціонального природокористування. Як потенціал, вторинні ресурси можуть змінювати характер споживання первинних природних ресурсів, сприяють сировинній незалежності держави, розширюють експортні можливості та відіграють важливу роль в інтеграції положень сталого розвитку.

На теперішній час в Україні склалась дуже напружена екологічна ситуація, зумовлена багаторічним нагромадженням великої кількості забруднюючих речовин та відходів. Техногенне навантаження на території України в 6-7 разів вище, ніж у розвинутих країнах Європи [1]. Слід зазначити, що використання відходів в якості вторинних ресурсів, на теперішній час, знаходиться практично на початковій стадії та не використовує всю низку реальних можливостей, хоча за останні роки спостерігається тенденція позитивної динаміки. Згідно даних державної статистики [2] протягом 2005-2008 років обсяг використання відходів як вторинних ресурсів становив 110-120 млн. т (без врахування брухту металів), у 2010 році показники використання відходів досягли до кризового рівня та склали близько 145 млн. т, що становить 34,8 % від загального обсягу утворення. За аналізом наявної інформації можна сказати, що на теперішній час спостерігається тенденція з формування організаційно-виробничої інфраструктури ринку вторинної сировини, про це свідчить задіяність в цьому процесі близько 1500 підприємств України, але ця тенденція носить неупорядкований та стихійний характер. Тому формування організаційно-економічного інструментарію та механізму з управління відходами та вторинними ресурсами є актуальним питанням економічного розвитку України.

Центральним елементом організаційно-економічного механізму поводження з відходами є плата за їх утворення та розміщення (екологічний податок), проте слід зауважити що обсягу цих коштів об'єктивно недостатньо, цей податок не вирішує проблем які на нього

покладені. Як зазначено в роботі [3] регулююча роль цих платежів мінімальна, кошти від надходжень спрямовують не лише на проблему поводження з відходами, а й на інші природоохоронні заходи – тобто розпоршуються.

До організаційних заходів вищезазначеного механізму можна віднести: правове регулювання в системі поводження з відходами та контроль за виконанням вже існуючих законодавчих та нормативних актів України; участь у розробці державної програми поводження з відходами різних форм самоврядування та зацікавлених ланок; управління нормуванням утворення відходів та встановлення лімітів, визначення рівня платежів за розміщення відходів; створення сприятливих умов по формуванню ринка вторинної сировини, організування ярмарок та бірж вторинних ресурсів; сприяння створенню спеціалізованих підприємств та сервісних компаній по організації системи поводження з відходами та вторинними ресурсами (організація збирання та обробки, аналіз та підбір технологій, схем фінансування та необхідного обладнання, тощо).

Щодо економічного інструментарію, то на нашу думку, окрему увагу слід приділити тим інструментам які вже широко використовуються у світовій практиці та можуть бути адаптовані до вітчизняних умов господарювання, а саме: система податкових пільг (зменшення обсягів оподаткування або взагалі його скасування для тих підприємств, які при виробництві своєї продукції використовують відходи чи вторинні ресурси), також до цієї категорії можна віднести диверсифікацію ставок податків, тобто в залежності від ступеня негативного впливу на навколишнє природне середовище та способів видалення та знешкодження відходів; система кредитних пільг (впровадження механізму пільгового кредитування для підприємств, які задіяні в зазначеній сфері); субсидії; квоти; екологічне звільнення мито; транспортні дотації, тощо.

Окремо, слід відмітити, важливу роль впровадження фінансових механізмів регулювання збалансованості бюджетних коштів, недержавних джерел фінансування та ін. Тому широке застосування економічних інструментів дозволить створити фінансове підґрунтя вторинного ресурсокористування в Україні та сприятиме структурній перебудові суспільного виробництва.

1. Міщенко В.С. Організаційно-економічний механізм поводження з відходами в Україні та шляхи його вдосконалення / В.С. Міщенко, Г.П. Виговська. – К.: Наукова думка, 2009. – 293с.

2. Статистичний щорічник України за 2011 рік [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

3. Маковецька Ю. Фінансово-економічні важелі забезпечення розвитку вторинного ресурсокористування / Ю Маковецька // Економіст. – 2010. – №12. – С. 76-78.

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, 24–26 квітня 2013 р.) : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – Т. 1. – С. 17-18.